

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hrar-unmik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

МИШЉЕЊЕ

Датум усвајања: 31. јул 2013. године

Предмети бр. 221/09, 273/09 и 336/09

Слободанка СПАСИЋ, Јагодинка ЂОКИЋ и Цвета НЕДЕЉКОВИЋ

против

УНМИК-а

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 31. јула 2013. године, уз присуство следећих чланова:

г. Марека НОВИЦКОГ, председавајућег
гђе Кристин ЧИНКИН
гђе Франсоаз ТУЛКЕНС

Уз помоћ

г. Андреја АНТОНОВА, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменути жалбу, уложу сагласно члану 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права,

Након већања, доноси следеће закључке и препоруке:

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалба гђе Слободанке Спасић (предмет бр. 221/09) уложена је 8. априла 2009; жалба гђе Јагодинке Ђокић (предмет бр. 273/09) уложена је 3. априла 2009; жалба гђе Цвете Недељковић (предмет бр. 336/09) уложена је неназначеног датума априла 2009. Све жалбе уписане су 30. априла 2009. године.
2. Дана 23. децембра 2009. године, Комисија је затражила од гђе Спасић и гђе Ђокић да доставе додатне информације. Гђа Ђокић је одговорила у писму датираном на 20. јануар 2010. године, а гђа Спасић није одговорила.

3. Дана 29. априла 2010. године, Комисија је проследила жалбу гђе Спасић Специјалном представнику Генералног секретара (СПГС)¹, како би добила УНМИК-ове примедбе на прихватљивост и меритум предмета. СПГС је доставио УНМИК-ов одговор 31. маја 2010. године.
4. Дана 9. септембра 2010. године, Комисија је одлучила да споји све наведене жалбе сходно правилу 20 Пословника Комисије.
5. Дана 10. новембра 2010. године, Комисија је затражила од гђе Недељковић да достави додатне информације. Жалилац није искористила ту прилику.
6. Дана 14. марта 2012. године, све жалбе су послате СПГС-у, како би се добиле примедбе УНМИК-а на прихватљивост предмета. СПГС је доставио УНМИК-ов одговор 16. априла 2012. године.
7. Дана 9. јуна 2012. године, Комисија је прогласила спојене жалбе прихватљивим.
8. Дана 13. јуна 2012. године, Комисија је проследила своју одлуку СПГС-у и затражила УНМИК-ове примедбе на меритум жалбе, као и копије истражних списа који се односе на предмет.
9. Дана 4. октобра 2012. године, УНМИК је доставио Комисији истражне списе који се односе на предмет.
10. Дана 4. јула 2013. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор на меритум предмета, заједно са додатним истражним списима прикупљеним до тог датума.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

A. Општи преглед догађаја²

11. Предметни догађаји су се одиграли на територији Косова након успостављања Привремене управе мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК), јуна 1999. године.
12. Оружани сукоб током 1998. и 1999. године између српских снага с једне стране и Ослободилачке војске Косова (ОВК) и других оружаних групација косовских Албанаца с друге стране добро је документован. Након неуспеха међународних напора да реше сукоб, дана 23. марта 1999. године, Генерални секретар Северно атлантског

¹ Списак скраћеница и акронима коришћених у тексту налази се у приложеном Прилогу.

² Списи на које се Комисија позива при навођењу овог општег прегледа догађаја су следећи: ОЕБС, „Како је виђено и испричано”, 1. том (октобар 1998 – јун 1999.) и 2. том (14. јун – 31. октобар 1999.); тромесечни извештаји Генералног секретара УН-а о Привременој управи мисије Уједињених нација на Косову; Годишњи извештаји полиције УНМИК-а (2000, 2001.); Фонд за хуманитарно право „Отмице и нестанци не-Албанаца на Косову“ (2001.); Фонд за хуманитарно право „Косовска књига памћења“ (<http://www.kosovotomographybook.org>); УНМИК-ова канцеларија за нестала лица и судску медицину, Извештај о активностима 2002-2004; Европски суд за људска права, *Бехрами и Бехрами против Француске и Сарамати против Француске, Немачке и Норвешке*, бр. 71412/01 и 78166/01, одлука од 2. маја 2007; Међународна комисија за нестала лица, „Ситуација на Косову: попис“ (2010.); подаци које је издао Високи комесар Уједињених нација за избеглице (доступни на адреси www.unhchr.org) и Међународни комитет Црвеног крста (доступни на адреси <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en>).

савеза (НАТО) најавио је почетак ваздушних напада на Савезну републику Југославију (СРЈ). Ваздушни напади су почели 24. марта 1999. године, а окончани су 8. јуна 1999. године, када је СРЈ пристала да повуче своје снаге са Косова. Дана 9. јуна 1999. године, Међународне безбедносне снаге (КФОР), СРЈ и Република Србија потписале су „војно-технички споразум“ у коме су се сагласиле о повлачењу СРЈ са Косова и присуству међународних безбедносних снага након доношења одговарајуће резолуције Савета безбедности УН-а.

13. Дана 10. јуна 1999. године, Савет безбедности УН-а усвојио је Резолуцију 1244 (1999). Поступајући сходно Поглављу VII Повеље УН-а, Савет безбедности УН-а одлучио је да распореди међународне безбедносне снаге и цивилне представнике – КФОР, односно УНМИК – на територију Косова. Сходно Резолуцији Савета безбедности 1244 (1999), УН-у је дата пуна законодавна и извршна власт за привремену управу на Косову, укључујући спровођење правде. КФОР је имао задатак да успостави „безбедну средину у којој избегла и расељена лица могу да се безбедно врате кући“ и привремено обезбеди „јавни ред и мир“ све док међународни цивилни представници не буду могли да преузму одговорност за овај задатак. УНМИК се састојао из четири главне компоненте или стуба којима су руководиле Уједињене нације (цивилна управа), Високи комесар Уједињених нација за избеглице (хуманитарна помоћ, која је постепено окончана јуна 2000. године), ОЕБС (успостављање институција) и ЕУ (реконструкција и привредни развој). Сваки стуб је стављен под управу Специјалног представника Генералног секретара (СПГС). Резолуцијом Савета безбедности УН-а 1244 (1999) УНМИК је овлашћен да „унапреди и штити људска права“ на Косову, у складу са међународно признатим стандардима у погледу људских права.
14. Процене у погледу утицаја сукоба на расељавање популације косовских Албанаца крећу се од приближно 800.000 до 1,45 милиона. Након усвајања Резолуције 1244 (1999), већина косовских Албанаца који су побегли, или били насилно избачени из својих кућа током сукоба од стране српских снага, вратила се на Косово.
15. У међувремену, припадници неалбанске заједнице – углавном, али не само, Срби, Роми и словенски муслимани, као и косовски Албанци за које се сумња да су сарађивали са српским властима – постали су мета распрострањених напада од стране наоружаних групација косовских Албанаца. Тренутне процене у вези са бројем расељених косовских Срба крећу се између 200.000 и 210.000. Док је већина косовских Срба и другог неалбанског становништва побегла у ужу Србију и суседне земље, они који су остали постали су жртве системских убистава, отмица, насумичног притварања, сексуалног и родног насиља, пребијања и злостављања.
16. Иако постоји спор око бројки, процењује се да се догодило више од 15.000 смрти или нестанака током и одмах након косовског сукоба (1998-2000. године). Више од 3000 етничких Албанаца и око 800 Срба, Рома и чланова других мањинских заједница нестало је током овог периода. Пронађено је више од половине несталих лица и њихови посмртни остаци идентификовани су до краја 2010. године, док се, од октобра 2012. године, 1766 лица и даље води као нестало код Међународног комитета Црвеног крста (МКЦК).
17. Од јула 1999. године, у склопу напора да се на Косово врати спровођење закона у оквиру владавине права, СПГС је затражио од држава чланица УН-а да подрже постављање 4718 чланова међународне полиције као цивилне компоненте УНМИК-а.

Задатак полиције УНМИК-а био је да саветује КФОР у вези са полицијским питањима док полиција не добије довољан број чланова да преузме пуну одговорност за спровођење закона и да ради на развоју Косовске полицијске службе (КПС). До септембра 1999. године, приближно 1100 међународних полицајаца распоређено је у УНМИК-у.

18. Распоређивање полиције УНМИК-а углавном је завршено до децембра 2000. године, са 4400 чланова особља из 53 земље, и УНМИК је преузео примарну одговорност за спровођење закона у свим крајевима Косова осим у Митровици. Према годишњем извештају полиције УНМИК-а из 2000. године, њој је пријављено 351 киднаповање, 675 убистава и 115 силовања у периоду од јуна 1999. до децембра 2000. године.
19. Услед колапса управљања правдом на Косову, УНМИК је јуна 1999. године успоставио ванредан правосудни систем. Он се састојао од ограниченог броја домаћих судија и тужилаца и функционисао је све до почетка рада редовног правосудног система, јануара 2000. године. Фебруара 2000. године, УНМИК је одобрио именовање међународних судија и тужилаца, најпре у области Митровице, а касније широм Косова, да би ојачао домаћи правосудни систем и гарантовао његову непристрасност. Од октобра 2002. године, домаћи правосудни систем састојао се од 24 међународних и 341 домаћег судије и тужиоца. Јануара 2003. године, Генерални секретар УН-а, при подношењу извештаја Савету безбедности о спровођењу Резолуције 1244 (1999) констатовао је да систем полиције и правосуђа на Косову у то време „добро функционише“ и да је „одржив“.
20. Јула 1999. године, Генерални секретар УН-а изјавио је у извештају Савету безбедности да УНМИК већ сматра да је питање несталих лица посебно акутан проблем у погледу људских права на Косову. Новембра 1999. године, при полицији УНМИК-а је основана Јединица за нестала лица (ЈНЛ), која је била задужена за истраживање могуће локације несталих лица и/или гробних места. ЈНЛ, заједно са Централном јединицом за кривичну истрагу (ЦЈКИ) полиције УНМИК-а, а касније наменска Јединица за истрагу ратних злочина (ЈИРЗ), била је одговорна за кривичне аспекте предмета несталих лица на Косову. Маја 2000. године, успостављена је Комисија за проналажење и идентификацију жртава (КПИЖ), којом председава УНМИК, ради проналажења, идентификације и предавања посмртних остатака. Од јуна 2002. године, новооснована Канцеларија за нестала лица и судску медицину (КНЛСМ) при УНМИК-овом Одељењу правде (ОП) постала је једини орган који је овлашћен да утврђује кретање несталих лица, идентификује њихове посмртне остатке и врати их породици нестале особе. Почевши од 2001. године, на основу Меморандума о разумевању (МоР) између УНМИК-а и Међународне комисије за нестала лица (МКНЛ) са седиштем у Сарајеву, допуњеног додатним споразумом из 2003. године, МКНЛ је спроводио идентификацију посмртних остатака путем ДНК анализе.
21. Дана 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области полиције и правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову.

22. Истог дана, УНМИК и ЕУЛЕКС су потписали МоР о модалитетима и правима и обавезама које проистичу из преноса УНМИК-ових предмета ЕУЛЕКС-у и повезаних списа који се тичу истрага, оптужница и других активности које су у току, а које су предузели УНМИК-ови међународни тужиоци. Убрзо након тога, потписани су слични споразуми у вези са списима којима су се бавиле међународне судије и полиција УНМИК-а. Сви споразуми су обавезивали ЕУЛЕКС да УНМИК-у пружи приступ документима који се односе на радње које су УНМИК-ови органи претходно предузели. Између 9. децембра 2008. и 30. марта 2009. године, сви списи кривичних предмета које су поседовали УНМИК-ово Одељење правде и полиција УНМИК-а предати су ЕУЛЕКС-у.

В. Околности везане за отмицу г. Вељка Спасића и г. Владимира Ђокића

23. Гђа Слободанка Спасић је супруга г. Вељка Спасића, а гђа Цвета Недељковић је његова сестра; гђа Јагодинка Ђокић је супруга г. Владимира Ђокића.

24. Гђа Спасић и гђа Недељковић тврде да је г. Спасић нестао 18. јуна 1999. године након што је напустио своје радно место у Обилићу и својим возилом се упутио у Приштину. Гђа Ђокић додаје да је г. Ђокић такође напустио Обилић заједно са г. Спасићем. У Приштини су се зауставили близу стана г. Ђокића где су их отели наоружани припадници ОВК. Од тада се не зна где се они налазе.

25. Гђа Спасић и гђа Ђокић такође наводе да су отмицу својих супруга пријавиле КФОР-у, МКЦК-у, Црвеном крсту Југославије и УНМИК-овом међународном јавном тужиоцу у Приштини. Отмица г. Ђокића такође је пријављена Министарству унутрашњих послова Србије (МУП), што је потврђено уверењем издатим 19. августа 2004. године од стране МУП-овог одељења за Приштински округ, које је тада измештено у Нишку Бању, у ужој Србији. Гђа Ђокић је такође доставила Комисији копију своје кривичне пријаве упућене Међународном јавном тужиоцу при Одељењу Окружног јавног тужилаштва (ОЈТ) у Приштини, на којој није назначено да је примљена од стране Поште нити од стране Одељења тужилаштва. Гђа Недељковић не доставља никакву информацију о томе да је отмицу пријавила било ком надлежном органу.

26. МКЦК-ов захтев за проналажење обе жртве још увек је отворен.³ Међутим, у МКЦК-овој бази података на мрежи наводи се 20. јун 1999. године као датум када су примљене последње вести о г. Спасићу. Имена оба нестала лица такође се појављују на списку несталих лица за које је МКЦК прикупио анте-мортем податке, о чему је МКЦК обавестио полицију УНМИК-а 12. октобра 2001. и 11. фебруара 2002. године, као и у бази података коју води КНЛСМ. У ставкама на списку несталих лица на мрежи коју води МКНЛ наведено је следеће у релевантним деловима који се тичу обе особе: “прикупљено довољно референтних узорака” и “није пронађен подударни ДНК”.⁴

С. Истрага

1) Достављање релевантних списа

³ Извор: <http://www.familylinks.icrc.org/eng/missing-kosovo> (прегледано 31. јула 2013).

⁴ База података је доступна на адреси: http://www.ic-mp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details&l=en (прегледано 31. јула 2013.).

27. Дана 4. октобра 2012. и 4. јула 2013. године, УНМИК је доставио Комисији документе које су претходно поседовали КНЛСМ, ЈНЛ при полицији УНМИК-а и ЈИРЗ. Комисији је било назначено да, пошто су сви списи предати ЕУЛЕКС-у (видети §§ 21 – 22 изнад), УНМИК се ослања на ЕУЛЕКС „да му достави информације у вези са било којим конкретним случајем пред ХРАП-ом који обухвата полицијске или правосудне истраге“ и да „постоји могућност да постоје додатни подаци поред (достављене) документације.“
28. У вези са достављањем података садржаних у списима, Комисија подсећа да је УНМИК ставио истражне списе на располагање Комисији ради прегледа под заклетвом чувања поверљивости података. У том погледу, Комисија мора појаснити да, иако њена процена овог предмета проистиче из детаљног разматрања доступне документације, објављује се само ограничен број информација из ње. Стога је у следећим пасусима наведен преглед релевантних истражних корака које су предузели истражни органи.
- a. У погледу г. Спасића*
29. Истражни спис садржи факс датиран на 12. фебруар 2000. године, који је послат из УНМИК-ове полицијске станице у Штрпцу, а упућен је УНМИК-овом Регионалном штабу полиције у Приштини (РШ), и у њему стоји да је 9. фебруара 2000. године шурак г. Спасића пријавио његов нестанак у јуну 1999. године. У факсу се тражи било каква могућа информација у вези са г. Спасићем. У ЈНЛ-овом Извештају о наставку случаја (ИНС) наводи се да је ЈНЛ примио горенаведену информацију из полицијске станице у Штрпцу 14. фебруара 2000. године.
30. Дана 15. фебруара 2000. године, ЈНЛ је послао захтев за информације у вези са г. Спасићем свим РШ-овима полиције УНМИК-а, ЦЈКИ-у, седиштима УНМИК-ове граничне полиције, КФОР-у и ОЕБС-у. На овај захтев постоје одговори од стране РШ-а полиције УНМИК-а у Гњилану, Регионалних истражних јединица полиције УНМИК-а за Пећ и Призрен, као и од стране Регионалне обавештајне јединице у Приштини и Граничне полиције. У одговорима је назначено да је претрага њихове евиденције дала негативне резултате.
31. У ставци датираној на 17. фебруар 2000. године, у горенаведеном ИНС-у, наводи се да је предмет уписан, да му је додељен број и да су информације унете у базу података.
32. Дана 26. фебруара 2000. године, ЦЈКИ је у одговору упућеном ЈНЛ-у потврдио да поседује уписан предмет у вези са отмицом г. Спасића, али да је исти „неактиван“.
33. Дана 10. јула 2000. године, припадници ЈНЛ-а обавили су разговор са г. Вељком Спасићем и прикупили су анте-мортем податке неопходне за идентификацију. Његова изјава није садржана у спису, али се у сажетом облику налази у полицијском извештају. Како се чини из тог извештаја, он је изјавио да је његов син са још двоје пријатеља отишао у Приштину 19. јуна 1999. године јер је један од тих пријатеља желео да оде у Србију. Како није било никаквих вести о г. Спасићу након тога, супруга несталога лица је пошла да га тражи. Она је отишла до њиховог стана у Приштини, где је на столу затекла две празне шољице од кафе. Ван стана она је наводно разговарала са једном косовском Албанком која јој је рекла да је видела г. Спасића и још једну

особу (вероватно г. Ђокића) како улазе у возило и да су они, када их је питала где су се упутили, одговорили „у Србију“. Име те косовске Албанке такође није достављено. Отац је такође обавестио полицију о томе да му је, приближно четири месеца пре датума када је обављен разговор, један косовски Албанац који је њему био познат рекао да му је син жив и да се налази у једном илегалном затвору.

34. Дана 26. априла 2001. године, наведени анте-мортем податак пребачен је у ЈНЛ-ов образац за идентификацију жртве.
35. У ЈНЛ-овом Недељном извештају о активностима, датираном на 20. април 2002. године, наводи се да је мајка г. Спасића дошла у ЈНЛ-ов Ресурсни центар у Грачаници и затражила потврду којом се потврђује да је њен син нестао 19. јуна 1999. године. Не постоји назнака да узета њена изјава.
36. У одштампаном примерку ЈНЛ-ове базе података, датираном на 29. јун 2004. године, у погледу отмице г. Спасића наводи се у релевантним деловима да „у спису постоји недостатак информација“.
37. У ЈНЛ-овом анте-мортем извештају, датираном на 30. јун 2004. године назначено је да је тог дана ЈНЛ-ов службеник телефоном контактирао гђу Слободанку Спасић која му је рекла да породица више нема никаквих података о његовој судбини од тренутка када су пријавили његову отмицу и да су доставили узорке крви. Њени комплетни подаци за контакт налазе се у овом извештају. Препоручено је да случај остане „на чекању“.
38. Најновији документ у спису јесте одштампани примерак обрасца из ЈНЛ-ове базе података, датиран на 11. јул 2004. године, који садржи информацију у погледу контакта са породицом жртве.

b. У погледу г. Ђокића

39. У ЈНЛ-овом ИНС-у у погледу отмице г. Ђокића, датираном на 17. јун 2002. године, наводи се да је извршен упис релевантне ставке из базе података.
40. У спису се налази недатиран, ручно попуњен, МКЦК-ов образац за идентификацију жртве који се односи на г. Ђокића; његова фотографија и копија његове здравствене књижице спојени су за тај образац. У једном другом обрасцу за идентификацију жртве, датираном на 30. новембар 2004. године, налазе се исти подаци. У њему се, међутим, у рубрици „полицијски службеник“ помињу „Удружење породица киднапованих и НЛ-а“ и „МКЦК – Београд“. Оба обрасца садрже имена и адресе за контакт супруге и брата г. Ђокића.
41. У ЈНЛ-овом анте-мортем извештају, датираном на 19. децембар 2004. године, налазе се резултати прегледа случаја од стране службеника ЈНЛ-а. Они садрже податак о контакту са супругом г. Ђокића која је рекла истражитељу да сумња да је тадашњи незаконски станар њиховог стана у Приштини некако повезан са отмицом њеног супруга. Међутим, полицајац који је спроводио истрагу није успео да пронађе стан и обави разговор са станаром „јер су имена већине улица и путева у Приштини промењена“ [sic]. Овај део извештаја завршава се тврдњом да случај захтева даљу истрагу. У наставку истог обрасца, исти истражитељ закључио је да „тренутно нема

расположивих сведока за обављање разговора“ и да је „након истрага, немогуће пронаћи непристрасног сведока“, те да не постоје информације које указују на могућу локацију г. Ђокића. Међутим, истражитељ је препоручио да случај остане на чекању код ЈИРЗ-а.

42. Превод кривичне пријаве гђе Ђокић упућене Међународном јавном тужиоцу у Приштини такође се налази у спису. На њему нема датума, али белешка на дну указује да је преведен од стране ОП-овог преводиоца 2. фебруара 2005. године. Жалба се односи на киднаповање г. Спасића и г. Ђокића; у њој се налазе исти детаљи у вези њихове отмице као и опис и регистарски број аутомобила у коме су наводно путовали, који је такође нестало. ЈИРЗ-ов број предмета дописан је руком на врху овог документа.
43. ЈИРЗ-ов извештај о анализи случаја датиран на 5. септембар 2008. садржи резултате још једног прегледа случаја. У њему се види да је статус предмета „на чекању“ због „чекања додатних информација“. У њему се наводи да „не постоји информација“ по питању идентификације жртве и прикупљања узорка крви од породице. Степен хитности решавања случаја постављен је на „низак“. Службеник који је обавио преглед случаја задржао је исти статус и препоруке за даљу предају предмета у оквиру ЈИРЗ-а.

с. У погледу обе жртве

44. ЈИРЗ-ов Извештај о случају, датиран на 3. октобар 2007. године, показује да је случај уписан 8. децембра 2005. године. У њему се помињу г. Спасић и г. Ђокић као жртве и садржи унакрсну референцу на горенаведени случај ЦЈКИ-а (видети § 32 горе у тексту). У Извештају о анализи случаја, такође датираном на 3. октобар 2007. године, наводи се да не постоје познати осумњичени нити сведоци. У њему се даје препорука да се обаве додатни разговори са жалиоцима и члановима њихове породице; ако се не сазна ништа ново, препорука је да се случај затвори због недостатка доказа.
45. У Обрасцу прегледа случаја који је припремио ЕУЛЕКС-ов тужилац, датиран на 6. март 2009. године, назначено је да се спис не садржи изјаве сведока. У захтеву за спровођење даље истраге, датираном на 20. јул 2009. године, исти тужилац препоручује да се обави разговор са особама које су пријавиле отмицу.
46. Нигде у истражном спису се не помиње име гђе Недељковић нити референца на њу као сестру г. Спасића.

III. ЖАЛБЕ

47. Жалиоци се жале на УНМИК-ов наводни пропуст да ваљано истражи отмицу њихових блиских сродника. У том погледу, Комисија сматра да се они позивају на кршење процедуралног проширења члана 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП).
48. Жалиоци се такође жале на душевну бол и патњу, које су наводно проузроковане њима и њиховим породицама овом ситуацијом. У том погледу, Комисија сматра да се жалиоци ослањају на члан 3 ЕКЉП.

IV. ПРАВО

A. Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП

49. Комисија сматра да се жалиоци позивају на повреду процедуралне обавезе која проистиче из права на живот, загарантованог чланом 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП) јер полиција УНМИК-а није спровела ефикасну истрагу у вези са отмицом њихових сродника.

1. Опсег разматрања Комисије

50. Пре него што започне разматрање меритума жалбе, Комисија би желела да разјасни домен свог испитивања.

51. При одлучивању о томе да ли сматра да је дошло до повреде члана 2 (процедуралног проширења) ЕКЉП, Комисија узима у обзир постојећу судску праксу, нарочито ону Европског суда за људска права. Међутим, Комисија је такође свесна чињенице да се жалбе пред њом значајно разликују од оних које су поднете Суду. Као прво, тужена страна није држава, већ привремена међународна територијална управа овлашћена да обавља привремене дужности на Косову. За УНМИК се не везују никакве сумње у погледу суштинских обавеза сходно члану 2 ЕКЉП. Друго, док су они који су осумњичени за наводна убиства и/или отмице недржавни актери у ограниченом броју предмета пред Европским судом, такви су сви осумњичени у предметима пред Комисијом, углавном, али не искључиво, повезани са сукобом. Комисија мора узети у обзир ове факторе при процени процедуралних позитивних обавеза међудржавне организације у погледу поступака учињених од стране трећих страна на територији над којом има привремену законодавну, извршну и судску контролу.

52. Комисија напомиње да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно следећим инструментима који се тичу људских права: Универзалној декларацији о људским правима, Европској конвенцији о људским правима и њеним протоколима, Међународном споразуму о грађанским и политичким правима (МСГПП), Међународном споразуму о економским, социјалним и културним правима, Међународној конвенцији о уклањању свих видова расне дискриминације, Конвенцији о уклањању свих видова дискриминације жена, Конвенцији против мучења и осталог окрутног, нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања, Конвенцији о правима детета.

53. Комисија такође напомиње да, према члану 1.2 УНМИК-ове Уредбе бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права, Комисија „треба да проучи жалбе уложене од стране било које особе или групе особа које тврде да су жртве кршења (својих) људских права од стране УНМИК-а“. Из тога следи да једино поступци или пропусти који се могу приписати УНМИК-у леже у оквиру надлежности Комисије *ratione personae*. У том погледу, треба напоменути, као што је горе наведено, да од 9. децембра 2008. године, УНМИК више није спроводио извршну власт над косовским судским системом и системом за спровођење закона. УНМИК стога не сноси одговорност за било какво кршење људских права наводно почињено

од стране тих тела. У погледу тога што се жалилац жали на поступке који су се догодили након овог датума, они леже ван надлежности Комисије *ratione personae*.

54. Такође, Комисија наглашава да, што се тиче њене надлежности *ratione materiae*, из члана 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 следи да она може испитати само жалбе које се односе на наводно кршење људских права. То значи да она може да разматра само поступке или пропусте који су предмет жалбе због тога што нису у складу са међународним инструментима људских права наведеним горе у тексту (видети § 52). У конкретним случајевима убистава и нестанака под околностима опасним по живот, није улога Комисије да замени надлежне органе у истрази случаја. Њен задатак је ограничен на разматрање ефикасности кривичне истраге таквих убистава и нестанака, у светлу процедуралних обавеза које проистичу из члана 2 ЕКЈП.
55. Комисија даље напомиње да, сходно члану 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, она има правну надлежност једино над „жалбама које се односе на наводна кршења људских права до којих је дошло 23. априла 2005. или касније или су произашла из чињеница насталих пре овог датума, при чему су ове чињенице проузроковале континуирано кршење људских права“. Следи да догађаји који су се одиграли пре 23. априла 2005. године генерално леже ван надлежности Комисије *ratione temporis*. Међутим, у мери у којој такви догађаји проузрокују континуирану ситуацију, Комисија има надлежност да разматра жалбе које се односе на ту ситуацију (видети случај Европског суда за људска права (ЕСЈП), Велико веће *Варнава и остали против Турске*, бр. 16064/90 и остали, пресуда од 18. септембра 2009, §§ 147-149; ЕСЈП, *Купар против Турске* [ВВ], бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 136, ЕКЈП 2001-IV).

2. Поднесци страна

56. Жалиоци се жале, у суштини, на повреду права у вези са изостанком адекватне кривичне истраге нестанка њихових сродника. Жалиоци такође наводе да нису били обавештени о томе да ли је истрага спроведена и какав је био исход.
57. У својим примедбама на меритум жалби, СПГС се слаже са тим да је, сходно Резолуцији Савета безбедности Уједињених нација 1244 (из 1999.), УНМИК био одговоран за безбедност и сигурност лица која су живела на Косову. СПГС стога признаје да је УНМИК имао обавезу да спроведе ефикасну истрагу у вези са отмицом г. Вељка Спасића и г. Владимира Ђокића, као што то налаже члан 2 ЕКЈП.
58. СПГС такође прихвата да су г. Вељко Спасић и г. Владимир Ђокић нестали у околностима опасним по живот, које се не могу приписати ниједном УНМИК-овом агенту. СПГС такође прихвата да је била УНМИК-ова одговорност да спроведе ефикасну истрагу њихове отмице, тежећи ка општем циљу обезбеђивања ефикасне примене домаћих закона којима се штити право на живот, како је то дефинисано Уредбом УНМИК-а бр. 1999/1 *о овлашћењима Привремене управе на Косову* и касније Уредбом УНМИК-а бр. 1999/24 *о закону примењивом на Косову* и чланом 2 ЕКЈП.
59. СПГС тврди да се контекст процедуралног елемента члана 2 ЕКЈП састоји од (i) обавезе да се истрагом утврди судбина/локација несталог лица; и (ii) обавезе да се спроведе истрага којом ће моћи да се утврди да ли је смрт проузрокована незаконски и која ће довести до идентификације и кажњавања оних који су одговорни за отмицу и/или смрт несталог лица.

60. СПГС објашњава да УНМИК није имао професионалну, добро обучену полицију са довољно ресурса, што је од фундаменталног значаја за спровођење ефикасних истрага; она је морала да се успостави и развија постепено. Овај процес још увек траје, чак и данас у присуству полиције ЕУЛЕКС-а. Јуна 1999. године, када су жртве у овом предмету нестале, постојао је потпун полицијски вакуум који је настао услед потпуног повлачења југословенских надлежних органа и постепеног распоређивања полиције УНМИК-а.
61. СПГС даље наводи да је ЈИРЗ, који је у то време обухватао полицију УНМИК-а и припаднике косовске полиције, морао да предузме све сродне активности, укључујући проналажење незаконских гробова, идентификацију починиоца/починилаца и прикупљање доказа везаних за сâм злочин. Даље, припадници међународне полиције морали су да се прилагоде спровођењу истрага на странијој територији и са припадницима других култура. Са друге стране, нова и неискусна домаћа полиција могла је да обезбеди само ограничену количину подршке у погледу многих случајева услед недостатка капацитета и искуства њених припадника, који су радили у полицијској институцији у развоју и често су поседовали веома мало стручности за такве истраге. Скоро потпуно одсуство било каквих домаћих владиних институција, као и недостатак спремности сведока да сарађују додатно су отежавали посао истражитеља.
62. СПГС наводи да су горенаведена ограничења „... смањивала могућност да институције попут полиције УНМИК-а спроведу истраге предмета на начин који се, гледано систематски, може приказати, или барем очекивати, у другим државама са успостављеним институцијама и без прилива предмета ове природе повезаних са стањем након сукоба.“ Међутим, СПГС тврди да, у светлу огромног броја решених случајева несталих лица, не постоји никаква сумња да је активност КНЛСМ-а значајно допринела утврђивању локације и судбине многих несталих лица из сукоба на Косову.
63. СПГС на крају тврди да полиција УНМИК-а очигледно јесте спровела истражне активности у складу са процедуралним захтевом из члана 2 ЕКЈП, које су биле управљене ка утврђивању судбине г. Спасића и г. Ђокића, и довођењу лица одговорних за њихову отмицу пред лице правде. Међутим, СПГС даље наводи да су „... могућности полиције УНМИК-а да настави са истрагом биле веома ограничене услед недостатка било каквих познатих потенцијалних сведока или осумњичених. Штавише, околности везане за саму отмицу [г. Спасића и г. Ђокића] остају нејасне. Још увек није потврђено у ком су временском тренутку и одакле [они] нестали.“ Нажалост, сведоци нису могли да доставе додатне материјалне информације, па стога полиција није била у могућности да отпочне даљу истрагу. Сходно томе, истрага је остала на чекању, „... због потребе полиције УНМИК-а да направи приоритете међу истражним ресурсима.“
64. СПГС закључује да, имајући у виду све околности овог случаја, полиција УНМИК-а јесте начинила разумне истражне напоре као што предвиђа процедурални део члана 2 ЕКЈП, па стога није дошло до кршења.

3. Процена Комисије

а) Подношење релевантних списа

65. СПГС је доставио Комисији копије свих доступних истражних и других релевантних докумената 4. октобра 2012. године, и употпунио је поднесак 4. јула 2013. године. Иако постоји могућност постојања више докумената везаних за овај случај (видети § 27 горе у тексту), УНМИК није доставио објашњење о томе који делови документације могу бити непотпуни.
66. Комисија напомиње да је у члану 15 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 наведено да Комисија може затражити од УНМИК-а да поднесе било који документ и да је СПГС обавезан да сарађује са Комисијом и пружи неопходну помоћ, што посебно укључује пружање докумената и информација релевантних за жалбу. У том погледу, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права да треба да се извуку закључци на основу понашања тужене стране током поступка, укључујући њен пропуст „да достави информације које има, без одговарајућег објашњења“ (видети предмет *Челикбилек против Турске*, бр. 27693/95, пресуда ЕСЉП од 31. маја 2005, § 56).
67. Комисија такође напомиње да је правилно одржавање истражних списа који се тичу таквих кривичних дела као што су убиства и нестанци, од отварања истрага до њихове предаје, кључно за наставак таквих истрага и пропуст да се то учини могао би стога сâм по себи покренути питања сходно члану 2.
68. Комисија није у позицији да сама провери потпуност примљених истражних списа. Комисија ће стога проценити меритум жалбе на основу докумената који су јој доступни (у том смислу, видети предмет *Чекојев против Русије*, бр. 39358/05, пресуда ЕСЉП од 15. марта 2011, § 146).
- b) *Општа начела која се тичу обавезе спровођења ефикасне истраге сходно члану 2*
69. Комисија напомиње да је позитивна обавеза истраживања нестанака широко прихваћена у међународном праву људских права, макар од случаја Интерамеричког суда за људска права *Веласкез-Родригез* (видети случај *Веласкез-Родригез против Хондураса*, пресуда Интерамеричког суда за људска права (ИАСЉП) од 29. јула 1988, серија Ц бр. 4). Комитет за људска права Уједињених нација (КЉП) такође наводи да позитивна обавеза проистиче из члана 6 (право на живот), члана 7 (забрана окрутног и нечовечног поступања) и члана 9 (право на слободу и безбедност особе), тумачено заједно са члановима 2 (3) (право на ефикасан правни лек) Међународног споразума о грађанским и политичким правима (МСГПП) (видети КЉП, Општи коментар бр. 6, 30. април 1982, § 4; КЉП, Општи коментар бр. 31, 26. мај 2004, §§ 8 и 18, СГПП/Ц/21/Рев.1/Дод. 13; видети такође, између осталог, КЉП, *Мухамед Ел Авани против Либијске Арапске Цамахирије*, саопштење бр. 1295/2004, разматрања од 11. јула 2007, СГПП/Ц/90/Д/1295/2004). Обавеза истраживања нестанака и убистава такође је утврђена у Декларацији УН-а о заштити свих особа од принудног нестанка (А/Res/47/133, 18. децембар 1992.) и додатно је разрађена у смерницама УН-а као што су Приручник УН-а о ефикасној превенцији и истрази ванправних арбитражних и преких егзекуција (1991) и „Смернице о спровођењу истрага Уједињених нација у вези са наводним масакрима“ (1995.). Важност обавезе је потврђена усвајањем Међународне конвенције за заштиту свих особа од принудног нестанка 2006. године, која је ступила на снагу 23. децембра 2010. године.

70. Да би се бавила тврдњама жалиоца, Комисија се посебно осврће на добро утврђену судску праксу Европског суда за људска права о процедуралним обавезама сходно члану 2 ЕКЉП. Суд је сматрао да „Обавеза заштите права на живот сходно члану 2 Конвенције, тумачена заједно са општом дужношћу државе сходно члану 1 Конвенције 'да осигура свакоме унутар [своје] надлежности права и слободе дефинисане у Конвенцији', имплицитно захтева постојање неког облика ефикасне званичне истраге када су појединци убијени (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЉП, *Мекен и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 27. септембра 1995, § 161, Серија А бр. 324; и ЕСЉП, *Каја против Турске*, пресуда од 19. фебруара 1998, § 105, Извештаји 1998-I; видети такође ЕСЉП, *Јасинкис против Летоније*, бр. 45744/08, пресуда од 21. децембра 2010, § 71). Обавеза спровођења такве истраге проистиче у свим случајевима убистава и осталих сумњивих смртних случајева, без обзира на то да ли су починиоци приватна лица или државни агенти или су непознати (видети ЕСЉП, *Колеви против Бугарске*, бр. 1108/02, пресуда од 5. новембра 2009, § 191)
71. Европски суд за људска права је такође навео да процедурална обавеза пружања неког облика ефикасне званичне истраге такође постоји када је појединац нестало под околностима опасним по живот и није ограничена на случајеве када је очигледно да је нестанак проузрокован од стране државног агента (видети ЕСЉП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен у § 55 изнад у тексту, при § 136).
72. Надлежни органи морају сами предузети радње када им се скрене пажња на одређени предмет и не смеју препустити подношење формалне жалбе или преузимање одговорности за спровођење било каквих истражних поступака иницијативи блиских сродника (видети ЕСЉП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, бр. 21689/93, пресуда од 6. априла 2004, § 310, видети такође ЕСЉП, *Исајева против Русије*, бр. 57950/00, пресуда од 24. фебруара 2005, § 210).
73. Успостављајући стандарде ефикасне истраге, Суд је навео да „истрага, поред независности, приступачности за породицу жртве, спровођења разумном брзином и експедитивношћу, пружања довољног елемента јавне критике истраге и њених резултата, такође мора бити ефикасна у смислу да може довести до утврђивања тога да ли је смрт изазвана незаконитим путем и, ако је то случај, до идентификације и кажњавања одговорних лица (видети ЕСЉП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 55; при at § 191; видети такође ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, бр. 4704/04, пресуда од 15. фебруара 2011, § 63). То није обавеза пружања резултата, већ употребе средстава. Надлежни органи морају предузети све разумне кораке које могу да предузму да би обезбедили доказе који се тичу инцидента, укључујући, између осталог, сведочења очевидаца, форензичке доказе и, када је то применљиво, аутопсију која пружа потпун и тачан запис о повреди и објективну анализу клиничких налаза, укључујући узрок смрти. Сваки недостатак у истрази који спречава да се њоме установи узрок смрти или одговорна особа или особе ствара ризик да таква истрага неће испунити овај стандард (видети ЕСЉП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен горе у тексту, при § 312; и *Исајева против Русије*, наведен горе у тексту, при § 212).
74. Конкретно, закључак истраге мора бити заснован на детаљној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Пропуст праћења очигледног следа истраге нарушава, у одлучујућој мери, могућност да се њоме утврде околности случаја и идентитет одговорних лица (видети ЕСЉП, *Колеви против Бугарске*, наведен изнад у § 70, при § 201). Међутим, природа и степен разматрања којима се испуњава

минимални праг ефикасности истраге зависи од околности конкретног случаја. Они се морају проценити на основу релевантних чињеница и у погледу практичних реалних околности истражних радњи (видети ЕСЈП, *Велсеа и Мазаре против Румуније*, бр. 64301/01, пресуда од 1. децембра 2009, § 105).

75. Посебно у погледу несталих особа које су касније пронађене мртве, Суд је навео да се поступцима ексхумације и идентификације посмртних остатака не исцрпљује обавеза сходно члану 2 ЕКЈП. Суд сматра да „процедурална обавеза која проистиче из нестанка генерално не престаје све док су локација и судбина особе неизвесни, те је она стога континуираног карактера“ (случај ЕСЈП *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 72 изнад, при §46; у истом смислу, случај ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 55, при § 148, *Аслаканова и остали против Русије*, бр.). 2944/06 и остали, пресуда од 18. децембра 2012, § 122). Међутим, Суд такође наглашава да ова процедурална обавеза „не престаје да постоји чак ни након проналажења тела ... Тиме се расветљава само један аспект судбине несталог лица и генерално остаје обавеза да се објасни нестанак и смрт, као и да се идентификује и кривично гони сваки починитељ незаконитих дела који има везе са тим нестанком и смрћу“ (случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЈП наведен изнад, у § 46; у истом смислу случај *Варнава и остали против Турске*, предмет ЕСЈП [ВВ] наведен изнад, у § 55, при § 145). Иако проналажење и накнадна идентификација посмртних остатака жртве сами по себи могу представљати значајан успех, процедурална обавеза сходно члану 2 и даље постоји (видети случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЈП наведен изнад, у § 64).
76. Што се тиче захтева за јавним надзором, Суд је даље навео да мора постојати довољан елемент јавног надзора над истрагом или њеним исходима да би се осигурала одговорност у пракси, као и у теорији. Потребан степен јавне критике може се знатно разликовати од случаја до случаја. Међутим, у свим случајевима, најближи сродник жртве мора бити укључен у поступак у оној мери која је неопходна за заштиту његових или њених легитимних интереса (видети случај ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали*, наведен у § 72 изнад, при §§ 311-314; ЕСЈП, *Исајева против Русије*, наведен у § 72 изнад, при §§ 211-214 и случајеве наведене у њему; ЕСЈП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 7. јула 2011, бр. 55721/07, § 167, ЕКЈП 2011.).
- с) *Применљивост члана 2 на контекст Косова*
77. Комисија примењује да су се отмице г. Спасића и г. Владимира Ђокића догодиле убрзо након распоређивања УНМИК-а на Косову, непосредно након оружаног сукоба, када су били распрострањени криминал, насиље и мањак безбедности.
78. Са своје стране, СПГС не оспорава чињеницу да је УНМИК имао обавезу да истражи случај о коме је овде реч сходно члану 2 ЕКЈП. Међутим, према наводима СПГС-а, јединствене околности које припадају контексту Косова и распоређивању УНМИК-а у првој фази његове мисије биће узете у обзир приликом процене да ли је ова истрага у складу са чланом 2 ЕКЈП. У суштини, СПГС тврди да на УНМИК није могуће применити исте стандарде који се примењују на државу у уобичајеној ситуацији.
79. Комисија сматра да аргументи које је изнео СПГС покрећу два главна питања: прво питање је да ли стандарди члана 2 настављају да се примењују у ситуацији када

постоји сукоб или опште насиље, а друго је да ли треба сматрати да се такви стандарди у потпуности примењују на УНМИК, посебно током прве фазе његове мисије.

80. Што се тиче применљивости члана 2 на УНМИК, Комисија подсећа да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно одређеним инструментима који се тичу људских права, укључујући ЕКЉП. С тим у вези, Комисија је већ закључила да је тачно да се привремени карактер УНМИК-а и тешкоће с њим у вези морају прописно узети у обзир у погледу бројних ситуација, али ни у ком случају се ови елементи не смеју схватити као изговор за смањење стандарда у поштовању људских права, који су прописно уграђени у мандат УНМИК-а (видети случај ХРАП, *Милогорић и остали*, бр. 38/08 и остали, мишљење од 24. марта 2011, § 44; случај *Бериша и остали*, бр. 27/08 и остали, мишљење од 23. фебруара 2011, § 25; случај *Лалић и остали*, бр. 09/08 и остали, мишљење од 9. јуна 2012, § 22).
81. У погледу применљивости члана 2 на ситуације у којима постоји сукоб или опште насиље, Комисија подсећа да је Европски суд за људска права утврдио применљивост члана 2 на постконфликтне ситуације, укључујући оне у земљама бивше Југославије (видети, између осталих примера, случај ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 73 и случај ЕСЉП, *Јуларић против Хрватске*, бр. 20106/06, пресуда од 20. јануара 2011.). Суд даље наводи да процедурална обавеза сходно члану 2 наставља да се примењује на „различите безбедносне околности, укључујући оне у контексту оружаног сукоба“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 76, при § 164; видети такође случај *Гулеч против Турске*, пресуда ЕСЉП од 27. јула 1998, § 81, Извештаји 1998-IV; случај *Ерги против Турске*, пресуда ЕСЉП од 28. јула 1998, §§ 79 и 82, Извештаји 1998-IV; случај *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен изнад у § 72, при §§ 85-90, 309-320 и 326-330; случај *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 72, при §§ 180 и 210; случај *Канлибаши против Турске*, бр. 32444/96, пресуда ЕСЉП од 8. децембра 2005, §§ 39-51).
82. Суд је признао да „када до смрти [и нестанака] које треба истражити према члану 2 дође под околностима општег насиља, оружаног сукоба или побуне, истражитељи могу наићи на препреке и конкретна ограничења могу захтевати употребу мање ефикасних мера истраге или могу довести до одлагања истраге“ (видети случај ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скени и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад при §164; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, бр. 69481/01, пресуда од 27. јула 2006, § 121). Суд је ипак закључио да „обавеза према члану 2 која се тиче заштите живота подразумева да, чак и у тешким безбедносним условима, морају бити предузети сви разумни кораци како би се обезбедила ефикасна, независна истрага у вези са наводним кршењима права на живот (видети, између осталих примера, ЕСЉП, случај *Каја против Турске*, наведен у § 71 изнад, при §§ 86-92; ЕСЉП, случај *Ерги*, наведен изнад, при §§ 82-85; *Танрикулу против Турске*, ЕСЉП (Велико веће), бр. 23763/94, пресуда од 8. јула 1999, §§ 101-110, ЕКЉП 1999-IV; ЕКЉП, *Кашијев и Акајева против Русије*, бр. 57942/00 и 57945/00, пресуда од 24. фебруара 2005, §§ 156-166; ЕСЉП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у §§ 215-224; ЕСЉП *Мусајев и остали против Русије*, бр. 57941/00 и остали, пресуда од 26. јула 2007, §§ 158-165).

83. Слично томе, КЉП је закључио да се право на живот, укључујући процедуралне гаранције, сматра врховним правом од кога није дозвољено никакво одступање чак ни у ванредним околностима када је угрожен живот нације (видети, КЉП, Општи коментар бр. 6, наведен изнад у § 69, при § 1; КЉП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, 22. април 2009, § 11.2, СГПП/Ц/95/Д/1447/2006). Такође, КЉП је напоменуо применљивост чланова 2 (3), 6 и 7 МСГПП, уз посебни осврт на УНМИК-ову обавезу да спроведе ваљане истраге у вези са нестанцима и отмицама на Косову (видети КЉП, *Закључне примедбе Комитета за људска права: Косово (Србија)*, 14. август 2006, §§ 12-13, СГПП/Ц/УНК/ЦО/1).
84. Комисија разуме потешкоће са којима се УНМИК сусрео током прве фазе свог ангажовања. Комисија напомиње да је одговарајућа важност која је дата питању несталих лица на Косову значила да је УНМИК морао да узме у обзир како хуманитарну, тако и кривичну димензију ситуације. Конкретно, Комисија сматра да су важност која се приписује кривичним истрагама и потешкоће на Косову које су ограничиле могућност истражних органа да спроведу такве истраге, као што је описао СПГС, довеле до тога да од кључног значаја буде да УНМИК од самог почетка успостави окружење које погодује обављању значајних истрага. Ово подразумева успостављање система који обухвата елементе попут приписивања свеобухватне одговорности по питању надзора и праћења напретка истрага, обезбеђивања редовних извештаја о напретку истрага као и поступка прописне предаје случајева међу службеницима или јединицама полиције УНМИК-а. Такав систем би такође требало да узме у обзир потребу за заштитом жртава и сведока (видети, *mutatis mutandis*, случај *P.P. и остали против Мађарске*, бр. 19400/11, пресуда ЕСЉП од 4. децембра 2012, §§ 28-32), као и да се размотри нарочита рањивост расељених лица у периоду након сукоба (видети ЕСЉП [ВВ], *Саргсиан против Азербејџана*, бр. 40167/06, одлука од 14. децембра 2011, § 145; и ЕСЉП [ВВ], *Чигаров и остали против Јерменије*, бр. 13216/05, одлука од 14. децембра 2011, § 146). Иако схвата да је до распоређивања и организовања полиције и правосудног апарата дошло постепено, Комисија сматра да је овај процес завршен 2003. године када су полиција и правосудни систем на Косову описани од стране Генералног секретара УН-а као „добро функционишући“ и „одрживи“ (видети § 19 изнад).
85. Комисија даље напомиње да њен задатак није да испита релевантну праксу или наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у вези са њиховом конкретном применом на одређене околности везане за ситуацију која је предмет жалбе пред Комисијом (видети ЕСЉП, *Броган и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 29. новембра 1988, § 53, Серија А, бр. 145-Б). Комисија се стога слаже са СПГС-ом да природа и степен разматрања да ли ефикасност истраге испуњава минимални праг зависе од околности одређеног предмета. Из тих разлога, Комисија сматра да ће утврдити, у погледу сваког предмета, да ли су предузети сви разумни кораци за спровођење ефикасне истраге као што то налаже члан 2, узимајући у обзир реалне околности истражних активности на Косову.

d) Усаглашеност са чланом 2 у овом предмету

86. Приликом процене детаља овог случаја, Комисија примећује да је УНМИК доставио разна документа у којима се налази ограничен број активности предузетих од стране полиције УНМИК-а како би се истражиле отмице г. Спасића и г. Ђокића. Комисија ће проценити да ли је истрага била ефикасна сходно стандардима предвиђеним чланом 2 ЕКЉП. С обзиром на околности овог случаја, као и на наводе жалилаца, Комисија закључује да је битно запитати се да ли је истрага одговорила на захтеве благовремености и експедитивности, да ли је истрага била адекватна, а очигледан редослед истраге испоштован и, на крају, да ли је приступ истрази био довољно доступан породици жртве и јавности (видети приступ ЕСЉП у случају *Аслаканова и остали против Русије*, наведен у § 76 горе у тексту, при § 121).
87. Комисија бележи изјаву жалилаца да су отмице г. Спасића и г. Ђокића на време пријављене КФОР-у, МКЦК-у, Југословенском црвеном крсту и УНМИК-овом Међународном јавном тужиоцу у Приштини; киднаповање г. Ђокића је такође пријављено ЈНЛ-у (видети § 25 горе у тексту). Комисија сматра да је УНМИК информисан о отмици г. Спасића најкасније фебруара 2000. године (видети § 29 горе у тексту), а о отмици г. Ђокића октобра 2001. године (видети § 26 горе у тексту).
88. Комисија схвата да су отмице г. Спасића и г. Ђокића пријављене засебно па је полиција УНМИК-а због тога отворила засебне предмете. Међутим, очигледно је да су у неком тренутку пре последњег прегледа расположивих доказа од стране полиције УНМИК-а, октобра 2007. године, предмети били *de facto* спојени и даље разматрани заједно. Стога се термин „истрага“, употребљен доле у тексту, осим уколико није назначено супротно, односи на предмете спојене у једну материју.
89. Комисија примећује да су постојали очигледни недостаци у спровођењу истраге од њеног почетка. Међутим, Комисија подсећа да је она надлежна *ratione temporis* да процењује усклађеност истраге са чланом 2 ЕКЉП само за период након 23. априла 2005. године, (видети § 55 горе у тексту), узимајући у обзир статус предмета тог датума (ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 72, при § 70). Период који је предмет разматрања завршава се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео одговорност у области спровођења правде (видети §§ 21-22 изнад).
90. Циљ ове истраге био је да се открије истина о догађајима који су довели до отмице г. Спасића и г. Ђокића, да се пронађу они или њихови посмртни остаци и да се идентификују потенцијални починиоци. Да би се испунили ови циљеви, људи који су спроводили истрагу су имали обавезу да траже, сакупљају и чувају доказни материјал који се тиче отмице; да идентификују потенцијалне сведоке и да прикупе од њих изјаве које се тичу отмице; и да идентификују особу/особе укључене у отмицу и доведу починиоца/починиоце пред, законом утврђен, надлежан суд.
91. Такође, обавеза истраге чињеница те врсте наставила се онолико дуго колико је постојала неизвесност у вези са судбином г. Спасића и г. Ђокића. УНМИК је, чак и у овом случају, где лица одговорна за злочин нису била пронађена, имао обавезу да користи средства која су му на располагању како би редовно пратио напредак истраге да би био сигуран да ниједна нова чињеница није изашла на видело и како би обавестио сроднике оба нестала лица у вези са напретком истраге.

92. У погледу г. Спасића, међутим, у спису стоји да су, од тренутка када је УНМИК сазнао за случај до 23. априла 2005. године, активности које је предузела полиција УНМИК-а биле сведене на: упис предмета фебруара 2000. године, слање захтева за информације осталим УНМИК-овим полицијским јединицама и добијање одговора (видети § 30 горе у тексту), обављање разговора са оцем г. Спасића јула 2000. године (видети § 33 горе у тексту), разговор о случају са његовом мајком априла 2002. године (видети § 35 горе у тексту) и контактирање супруге г. Спасића путем телефона јуна 2004. године и распитивање о новим информацијама у погледу њеног несталог супруга (видети § 37 горе у тексту).
93. У погледу г. Ђокића, у оквиру истог временског периода, обављен је чак мањи број активности: упис случаја најкасније октобра 2001. године (видети § 26 горе у тексту), добијање анте-мортем информација од МКЦК-а и пребацивање истих у други облик (видети §§ 26 и 40 горе у тексту), обављање телефонског разговора са супругом г. Ђокића децембра 2004. године или раније, и непотврђени али неуспешан покушај да се пронађе њихов стан у Приштини како би се идентификовао потенцијални осумњичени (видети § 41 горе у тексту).
94. Са становишта Комисије, све те активности изгледају више као формалности него као смислене полицијске активности. Чини се да је полиција УНМИК-а остала пасивна и да је једноставно чекала да се појави нова информација уместо да предузме, бар минималне неопходне, реалне истражне кораке. Комисију такође брине чињеница да се у спису који јој је Комисија ставила на располагање не помиње да су сакупљене било какве изјаве повређених страна или страна које су пријавиле отмицу, или изјаве сведока.
95. У сваком случају, истражни спис би, у најмању руку, требало да садржи записе разговора са жалиоцем и свим потенцијалним сведоцима наведеног злочина. У свим случајевима, такви разговори би требало да се обаве што је пре могуће и требало би да буду забележени и сачувани у предметном спису ⁵. Пропуст да се обави званичан разговор са особама које су идентификоване као лица укључена у отмицу додатно подрива ефикасност истраге.
96. Ову тврдњу нарочито илуструје реакција одговорног истражитеља ЈНЛ-а на информацију добијену путем телефона од супруге г. Ђокића. Као што је поменуто (видети § 41 горе у тексту), 19. децембра 2004. године или раније, она је изјавила да постоји могућност да је тадашњи незаконски станар у њеном породичном стану у Приштини укључен у отмицу њеног супруга. Адреса стана доступна је у спису. Одговорни службеник ЈНЛ-а пише у извештају да је покушао да пронађе тај стан, али то није било могуће јер су имена већине улица у Приштини промењена. Његов надређени подржао је ову неактивност и закључке с тим у вези, тиме што је одобрио извештај.
97. Комисија напомиње да у спису нису забележени никакви покушаји да се тај стан пронађе у било којој каснијој фази.

⁵ Видети: Приручник Уједињених нација о ефикасном спречавању и истрази ванправних, произвољних и преких егзекуција, усвојен 24. маја 1989. године од стране Економског и социјалног савета, Резолуција 1989/65.

98. У истом извештају се наводи да у том тренутку није било ниједног сведока са којим би могао да се обави разговор. Ово је супротно чињеници да су лица која су пријавила отмицу била позната полицији и са њима је требало обавити разговор. Уз то, мајка и отац г. Спасића такође су ступили у контакт са полицијом, али ни њихове изјаве нису узете. Без обзира на чињеницу да је отац доставио име косовског Албанца који му је наводно дао информацију о његовом сину, није учињен ниједан покушај да се та особа идентификује и да се са њим обави разговор. Такође, у спису није забележено да је учињен било какав покушај да се идентификују потенцијални сведоци отмице детаљном претрагом области где је до исте наводно дошло.
99. У истражном спису такође није забележен никакав покушај полиције УНМИК-а да се пронађе возило г. Спасића, у коме су обе жртве наводно путовале на дан отмице.
100. Са становишта Комисије, све горенаведене чињенице указују на пасивност и недостатак интересовања полиције да предузме материјалне истражне активности у овом случају. У случајевима где постоји недостатак информација које усмеравају истрагу, као у овом случају, полиција би требало да спроведе активну потрагу за информацијама и траговима које треба пратити. Комисија стога мора да закључи да пропуст да се следе ови очигледни елементи истраге представља озбиљне недостатке у погледу ефикасности истраге.
101. Комисија такође напомиње да је забринута због неангажованости међународних јавних тужилаца у ову истрагу. Са изузетком чињенице да је преводилац УНМИК-овог ОП-а превео кривичну пријаву гђе Ђокић на енглески, није видљива ниједна друга активност УНМИК-овог међународног правосуђа по питању овог случаја. До овога је дошло упркос чињеници да је истрага ратних злочина и озбиљних међуетничких злочина требало да буде главни циљ ангажовања њихових професионалних служби од стране УНМИК-а.
102. Што се тиче периода у оквиру њене правне надлежности, почевши од 23. априла 2005. године, Комисија поново напомиње да није спроведена додатна истражна активност како би се исправили очигледни недостаци који су наведени изнад. Након тог критичног датума и даље је, дакле, постојао пропуст по питању спровођења неопходних истражних радњи, у складу са континуираном обавезом истраге (видети § 75 изнад), чиме је процена целе истраге доведена у временски период под надлежношћу Комисије.
103. Упркос бројним разматрањима истрага у периоду када су још увек посматране засебно, као и након њиховог спајања, оне су напросто садржале процене направљене током претходних разматрања, али не и нове активности којима би се исправили недостаци попут одсуства изјава сведока у спису. Упркос недостацима, одговорни надређени службеници су одобравали закључке истражитеља како би оба предмета била неактивна док додатне информације не буду доступне. Комисија сматра да ово указује на пропуст у систему разматрања који служи као контрола квалитета истражног поступка, што се тешко може оправдати и/или приписати материјалним и кадровским ограничењима које је УНМИК претрпео.
104. Што се тиче чињенице да случај г. Ђокића није сматран приоритетним (видети § 43 горе у тексту), Комисија се слаже да у околностима масовног прилива потенцијалних

кривичних извештаја, где постоји ограничена истражна способност полиције на терену, давање приоритета представља један од начина да се одржи ниво ефикасности када се решавају само најозбиљнији случајеви са очигледним траговима. С тим у вези, Комисија разматра превасходност права на живот у међународним инструментима заштите људских права (видети, на пример, случај *Стрелец, Кеслер и Кренц против Немачке* [ВВ], бр. 34044/96, 35532/97 и 44801/98, пресуда ЕСЉП од 22. марта 2001, § 85, ЕКЉП 2001-II). У сваком случају, до таквог давања приоритета истрагама би требало да дође тек након што буде предузет минимум могућих истражних корака и након што се прикупе и анализирају информације до којих се могло доћи. У овом случају, није требало умањити предност када није прикупљена практично ниједна информација о наводној отмици, а нарочито јер се то десило у средини која је очигледно опасна по живот и под сумњивим околностима (видети приступ Комисије ХРАП-у у предмету Б.А. бр. 52/09, мишљење од 1. фебруара 2013, § 82).

105. Комисија стога сматра да је, имајући у виду околности конкретног случаја, УНМИК пропустио да предузме све разумне кораке како би пронашао г. Спасића и г. Ђокића или њихове посмртне остатке, а такође је пропустио да идентификује починиоце и да их доведе пред лице правде. У том погледу, Комисија сматра да истрага није била одговарајућа и није била усклађена са захтевима брзине, експедитивности и ефикасности (видети § 72 изнад), као што то налаже члан 2.
106. Што се тиче захтева за јавним надзором, Комисија подсећа да члан 2 ЕКЉП такође захтева укључивање блиског сродника жртве у истрагу у мери која је неопходна да се заштите његови или њени законски интереси (видети § 77 горе у тексту). У том погледу, жалиоци гђа Спасић и гђа Ђокић изјављују да нису добиле никакву повратну информацију од УНМИК-а по питању истраге која се тиче отмице њихових супруга. Као што је Комисија већ напоменула, од жалилаца такође уопште није узета ниједна изјава. У спису не постоји запис да им је дата било каква информација у погледу статуса истраге. Комисија стога сматра да истрага није доступна овим двома жалиоцима и њиховим породицама, супротно захтевима из члана 2 ЕКЉП.
107. Комисија не може да игнорише чињеницу да име гђе Недељковић није познато полицији УНМИК-а. Овај жалилац, гђа Недељковић, не тврди да је икада иступила као сведок у овом предмету, или покушала да контактира било кога у вези са наводном отмицом њеног брата. Стога не би било разумно очекивати да је полиција УНМИК-а тражи или јој достави било какве информације које се тичу истраге, на исти начин као и у погледу гђе Спасић и гђе Ђокић, пошто полиција није знала да је она заинтересована страна.
108. Дакле, Комисија сматра да није дошло до кршења захтева за јавним надзором у погледу гђе Недељковић. Међутим, разматрања Комисије по питању постојања других системских пропуста у овој истрази представљају довољну основу за закључак да је кршење процедуралних обавеза из члана 2, услед одсуства истражних напора у вези са отмицом г. Спасића и г. Ђокића, постојало и у погледу жалбе гђе Недељковић.
109. Након што је размотрила све недостатке и мане истраге, како је описано горе у тексту, Комисија закључује да УНМИК није спровео адекватну и ефикасну истрагу околности везаних за отмицу г. Вељка Спасића и г. Владимира Ђокића. У складу с тим, дошло је до кршења члана 2 ЕКЉП, односно, његовог процедуралног аспекта.

Б. Наводно кршење члана 3 ЕКЉП

110. Комисија сматра да се жалиоци позивају, у суштини, на повреду права на забрану нечовечног или понижавајућег поступања, загарантованог чланом 3 ЕКЉП.

1. Опсег разматрања Комисије

111. Комисија ће размотрити наводе сходно члану 3 ЕКЉП, примењујући исти опсег разматрања који је предвиђен чланом 2 (видети §§ 50 - 56 горе у тексту).

112. Комисија подсећа да је Европски суд за људска права закључио у много наврата да ситуација принудног нестанка покреће повреду члана 3 у погледу блиских сродника жртве. Суд наглашава да, у вези са чланом 3, „суштина те повреде не лежи толико у чињеници да је члан породице „нестао“, већ се односи на реакције и ставове надлежних органа на насталу ситуацију након што им је предочена“ (видети нпр. ЕСЉП (ВВ), *Чакићи против Турске*, бр. 23657/94, пресуда од 8. јула 1999, § 98, *ЕКЉП*, 1999-IV; ЕСЉП (ВВ), *Кипар против Турске*, бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 156, *ЕКЉП*, 2001-IV; ЕСЉП, *Орхан против Турске*, бр. 25656/94, пресуда од 18. јуна 2002, § 358; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 82, при § 139; ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 72, при § 74; ЕСЉП, *Алмату Исраилова против Русије*, бр. 15438/05, пресуда од 14. марта 2013, § 69; видети такође ХРАП, *Здравковић*, бр. 46/08, одлука од 17. априла 2009, § 41). „Сродник може тврдити да је директна жртва понашања надлежних органа поготово у погледу тих реакција и ставова“ (видети, између осталих, ЕСЉП, *Ер и остали против Турске*, бр. 23016/04, пресуда од 31. јула 2012, § 94).

113. На крају, када се ради о душевној патњи изазваној реакцијама надлежних органа на нестанак, наводна повреда је у супротности са материјалним елементом члана 3 ЕКЉП, а не процедуралним елементом, као што је случај у погледу члана 2 (ЕСЉП, *Гелајев против Русије*, бр. 20216/07, пресуда од 15. јула 2010, §§ 147-148).

2. Поднесци страна

114. Жалиоци наводе да су недостатак информација и неизвесност у погледу отмице њихових блиских сродника, нарочито због пропуста УНМИК-а да то ваљано истражи, проузроковали душевну патњу њима и њиховим породицама.

115. СПГС наводи да се, по питању понашања надлежних органа у давању одговора на питања која им упућује породица, може пронаћи кршење, што зависи од реакција надлежних органа и њихових ставова о ситуацији након што им се иста предочи. У овом случају, не постоји документација нити тврдња које би указале на то да је УНМИК реаговао неприкладно, или да су се чланови породица г. Спасића и г. Ђокића суочили са ставом који би доказао било какво игнорисање озбиљности случаја или емоција жалилаца проистеклих из континуираног статуса несталог лица њихових супруга и брата. СПГС напомиње да је полиција УНМИК-а заиста контактирала супруге г. Спасића и г. Ђокића „... и по свој прилици их обавестила о статусу њихове истраге.“

116. СПГС додаје да разумљива и очигледна душевна бол и патња жалиоца не могу да се припишу УНМИК-у већ проистичу из нестанка блиског члана породице и несрећне

чињенице да до данас, упркос напорима, надлежни органи нису могли да утврде где се они налазе. СПГС закључује да патњи жалилаца недостају карактеристике које би је разликовале од емотивног бола за који се може сматрати да је нужно изазван код сродника жртве озбиљних кршења људских права.

117. Стога, СПГС тврди да не постоји основа да се установи кршење члана 3 ЕКЉП.

3. Процена Комисије

а) *Општа начела која се тичу обавезе сходно члану 3*

118. Као и члан 2, члан 3 ЕКЉП обухвата једну од основних вредности у демократским друштвима (ЕСЉП, *Талат Тепе против Турске*, бр. 31247/96, од 21. децембра 2004, § 47; ЕСЉП (ВВ), *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, *ЕКЉП*, 2004-VII, § 424). Као што то потврђује апсолутни карактер који члан 15 § 2 ЕКЉП даје забрани мучења и нечовечног и понижавајућег поступања, та забрана се примењује чак и у најтежим околностима.

119. Наводећи општа начела применљива на ситуације у којима је наводно дошло до кршења обавезе сходно члану 3 ЕКЉП, Комисија напомиње да феномен нестанка представља сложен облик кршења људских права који се мора разумети и са којим се мора суочити на интегралан начин (видети случај ИАСЉП, *Веласкез Родригез против Хондураса*, наведен изнад у § 69, при § 150).

120. Комисија примећује да се обавеза сходно члану 3 ЕКЉП разликује од процедуралне обавезе надлежних органа сходно члану 2. Док се потоњом од надлежних органа захтева да предузму одређене правне радње које могу довести до идентификације и кажњавања одговорних лица, прва поменута обавеза је општија, више је хуманитарног карактера и односи се на реакцију надлежних органа на патњу сродника лица која су нестала или су убијена.

121. КЉП такође препознаје нестанке као озбиљно кршење људских права. У својој одлуци од 21. јула 1983. године, у предмету *Квинтерос против Уругваја*, Комитет је навео да нестаници представљају озбиљна кршења права сродника несталог лица, који пате услед душевног бола који траје све док траје неизвесност у погледу судбине њихових вољених, често и више година (видети КЉП, Саопштење бр. 107/1981, У. Н. док. СГПП/Ц/ОП/2 при 138 (1990), § 14). Поред тога, у својој одлуци од 15. јула 1994. у предмету *Мохика против Доминиканске Републике*, КЉП је сматрао да је „нестанак лица нераскидиво повезан са поступањем које представља повреду члана 7 [Споразума]“, којим се такође забрањује мучење, нечовечно или понижавајуће поступање и кажњавање (видети КЉП, Саопштење бр. 449/1991, У. Н. док. СГПП/Ц/51/Д/449/1991 (1994), § 5.7).

122. По питању тога да ли се чланови породице нестале особе могу сматрати жртвама поступања које је супротно члану 3 ЕКЉП, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права и на своју сопствену судску праксу. Европски суд прихвата такву могућност, што зависи од постојања „нарочитих чинилаца који доводе до тога да патња коју преживљава [члан породице] добије димензију и одлике различите од емоционалне туге каква се може сматрати неизбежном код особа које су у сродству са жртвом тешког кршења људских права“. Суд даље сматра да „у

пресудне елементе спадају непосредност крвног сродства, конкретне околности везане за породични однос, мера у којој је члан породице био сведок предметних догађаја, ангажованост члана породице у покушају да прикупи информације о несталој особи и начин на који су надлежни органи одговорили на такво распитивање“ (видети ЕСЉП, *Бајасајева и остали против Русије*, бр. 15441/05 и 20731/04, пресуда од 28. маја 2009, § 159; ЕСЉП, случај *Ер и остали против Турске*, наведен изнад у § 112, при § 94).

123. Комисија напомиње да, при процени емоционалне патње жртава, Европски суд такође разматра следеће околности: трајање самог нестанка и периода током којег није било информација о судбини несталог лица и истражи коју воде надлежни органи; изостанак било какве „смислене“ акције надлежних органа, упркос чињеници да су им се жалиоци обратили како би пријавили нестанак свог сродника и поделили са њима информације које имају; изостанак могућег објашњења или информација о судбини несталог сродника упркос личним или писменим упитима упућеним званичним органима (видети, између осталих предмета, ЕСЉП, *Ер и остали против Турске*, наведен изнад у § 112, при § 96; ЕСЉП, *Османоглу против Турске*, бр. 48804/99, пресуда од 24. јануара 2008, § 97). Још један фактор који утиче на закључак да је дошло до повреде члана 3 ЕКЉП је дуготрајан карактер психичке патње сродника жртве нестанка (ЕСЉП, *Салаков и Ислијамова против Украјине*, бр. 28005/08, пресуда од 14. марта 2013, § 201).

124. КЉП је такође разматрао то питање и препознао чланове породица несталих лица као жртве повреде члана 7 Споразума: родитеље (*Бушерф против Алжира*, Саопштење бр. 1196/2003, разматрања од 30. марта 2006, § 9.7, СГПП/Ц/86/Д/1196/2003), децу (*Зарзи против Алжира*, Саопштење бр. 1780/2008, разматрања од 22. марта 2011, § 7.6, СГПП/Ц/101/Д/1780/2008), браћу и сестре (*Ел Абани против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1640/2007, разматрања од 26. јула 2010, § 7.5, СГПП/Ц/99/Д/1640/2007), супружнике (*Бусруал против Алжира*, Саопштење бр. 992/2001, разматрања од 30. марта 2006, § 9.8, СГПП/Ц/86/Д/992/2001), тетке/тече, ујне/ујаке, стрине/стричеве (*Беназиза против Алжира*, разматрања од 26. јула 2010, § 10, СГПП/Ц/99/Д/1588/2007), унуци (*ibid.*) па чак и рођаци (*Баиаша против Либијске Арапске Цамахирије*, разматрања од 20. октобра 2010, § 7.5, СГПП/Ц/100/Д/1776/2008). Комитет оправдава овако широко разумевање статуса жртве због патње и бола који су начињени члановима породица нестанком особе, који су често појачани недовољним напорима надлежних органа да истраже нестанак како би установили судбину жртве и извели починиоце пред лице правде (*Абуседра против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1751/2008, разматрања од 25. октобра 2010, § 7.5, СГПП/Ц/100/Д/1751/2008). У случају *Амиров против Руске Федерације*, Комитет је приметио да „без жеље да наведе све околности индиректног стварања жртава, Комитет сматра да пропусти државе као стране која је одговорна за спровођење обавеза истраживања и разјашњавања околности злочина који је претрпела директна жртва обично може представљати фактор.“ Додатни фактори могу бити неопходни. У овом случају, Комитет напомиње ужасне услове у којима је аутор пронашао осакаћене посмртне остатке своје супруге (...), након одуговлачених, спорадичних мера које су предузете како би се истражиле околности које су довеле до горепомнутих закључака о постојању повреда чланова 6 и 7, тумачених заједно са чланом 2, ставом 3. Комитет сматра да, узете у обзир заједно, околности захтевају да Комитет закључи да су и права аутора сходно члану 7 такође прекршена“ (*Амиров*

против Руске Федерације, Саопштење бр. 1447/2006, разматрања од 2. априла 2009, § 11.7, СГПП/Ц/95/Д/1447/2006).

125. Комисија такође узима у обзир да је Европски суд за људска права утврдио да се његова анализа реакције надлежних органа „не ограничава на било коју одређену манифестацију ставова надлежних органа, изоловане инциденте или процедуралне поступке; напротив, Суд даје општу и дуготрајну процену начина на који су надлежни органи тужене Државе реаговали на упите подносиоца жалбе“ (видети ЕСЉП, *Јановијец и остали против Русије*, бр. 55508/07 и 29520/09, пресуда од 16. априла 2012. године, § 152).
126. У том погледу, став Европског суда је да би закључци сходно процедуралном проширењу члана 2 такође били директно релевантни при разматрању постојања повреде члана 3 (видети ЕСЉП, *Басајева и остали против Русије*, бр. 15441/05 и 20731/04, пресуда од 28. маја 2009, § 109; ЕСЉП, *Гелајев против Русије*, бр. 20216/07, пресуда од 15. јула 2010, § 147; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, предмет наведен изнад у § 82, при § 140).
127. Комисија примећује да је Европски суд већ установио повреде члана 3 ЕКЉП у погледу нестанака где је закључено да је сама Држава одговорна за отмицу (видети ЕСЉП, *Лулујев и остали против Русије*, бр. 69480/01, пресуда од 9. новембра 2006, §§ 117-118; ЕСЉП, *Кукајев против Русије*, бр. 29361/02, пресуда од 15. новембра 2007, §§ 107-110). Међутим, супротно томе, у случају који Комисија разматра, УНМИК ни на који начин није умешан у саму отмицу и УНМИК се не може сматрати одговорним за душевну патњу подносиоца жалбе која јој је узрокована почињеним злочином.
128. Комисија узима у обзир да је, у изостанку закључка о одговорности Државе за нестанак, Европски суд пресудио да није убеђен да је понашање надлежних органа, иако немарно у довољној мери да представља кршење члана 2 у његовом процедуралном аспекту, могло само по себи изазвати душевну патњу подносиоца жалбе већу од минималног нивоа јачине који је неопходан да би се сматрало да поступање лежи унутар опсега члана 3 (видети, између осталих случајева, ЕСЉП, *Товсултанова против Русије*, бр. 26974/06, пресуда од 17. јуна 2010, § 104; ЕСЉП, *Шафијева против Русије*, бр. 49379/09, пресуда од 3. маја 2012, § 103).
129. Узимајући у обзир то становиште, Комисија је мишљења да у овој ситуацији може извући јаке закључке из расположивих установљених чињеница релевантних за жалбу која је пред њом.

b) Применљивост члана 3 на контекст Косова

130. У погледу применљивости горенаведених стандарда на контекст Косова, Комисија се прво позива на своје разматрање истог питања у вези са чланом 2, наведено горе у тексту (видети §§ 77-85).
131. Комисија понавља да систем за спровођење закона који добро функционише треба да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока, као и да размотри посебну рањивост расељених лица у пост-конфликтним ситуацијама (видети § 85 горе у тексту). Комисија је већ размотрила чињеницу да је Генерални секретар УН-а 2003. године

описао систем полиције и правде на Косову као „функционалан“ и „одржив“ (видети § 19 горе у тексту).

132. Комисија поново напомиње да неће размотрити релевантну праксу нити наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у односу на њихову конкретну примену на дотичну жалбу, узимајући у обзир конкретне околности случаја.
133. Из тих разлога, Комисија сматра да мора да установи, у вези са сваким случајем, да ли би став и реакције УНМИК-ових органа на сам нестанак и на захтевање информација од стране жалилаца у вези са судбином њихових сродника и кривичном истрагом представљали повреду обавезе сходно члану 3, имајући у виду реалну ситуацију на Косову у релевантно време.
- с) *Усаглашеност са чланом 3 у овом предмету*
134. У оквиру ових догађаја, Комисија у овом случају примећује одређен број фактора који, узети заједно у разматрање, покрећу питање повреде члана 3 ЕКЉП.
135. Комисија напомиње блискост породичних веза између жалилаца и несталих лица, пошто је реч о супругама и сестри. Сходно томе, Комисија не сумња да су оне заиста пролазиле кроз тешку емоционалну трауму од тренутка отмице, која се догодила јуна 1999. године.
136. Комисија такође напомиње да су гђа Спасић и гђа Ђокић подносиле упите разним домаћим и међународним институцијама у Србији и на Косову, али да, упркос тим покушајима, никада нису добиле никакво објашњење нити информацију о томе шта се десило њиховим супрузима након отмице.
137. Комисија напомиње да званичне изјаве гђе Спасић и гђе Ђокић никада нису забележене и да не постоји доказ у спису да су оне уопште обавештене о напретку истраге; СПГС то не оспорава (видети § 116 горе у тексту). Комисија понавља да, са становишта члана 3, она сме да разматра реакције и ставове УНМИК-а према жалиоцима у целисти. Као што је приказано у погледу члана 2, у спису постоји назнака да је сваки од ова два жалиоца од тренутка подношења првобитне пријаве отмице остварио само један контакт са УНМИК-овим истражним органима, путем телефона, при чему су оба разговора обављена 2004. године (видети §§ 37 и 41 и горе у тексту).
138. Изводећи закључке из пропуста УНМИК-а да достави потпун истражни спис (видети § 65 горе у тексту) или да пружи могуће објашњење за изостанак контакта са жалиоцима, Комисија сматра да је ова ситуација, која се наставила током периода временске надлежности Комисије, изазвала озбиљну неизвесност у вези са судбином њихових супруга и статусом истраге.
139. У светлу горенаведеног, Комисија закључује да су гђа Спасић и гђа Ђокић трпеле тешку патњу током продуженог и дуготрајног временског периода због начина на који су се органи УНМИК-а бавили њиховим жалбама и због њихове немогућности да сазнају шта се десило њиховим супрузима. У том погледу, очигледно је да, у било

каким околностима, бол што живе у неизвесности у вези са њиховом судбином мора бити неподношљива.

140. Из горенаведених разлога, Комисија закључује да је својим поступцима УНМИК допринео болу и душевној патњи гђе Слободанке Спасић и гђе Јагодинке Ђокић, чиме је дошло до повреде члана 3 ЕКЉП.
141. У погледу гђе Недељковић, Комисија подсећа да није она пријавила случај УНМИК-овим органима, да уопште није била у контакту са полицијом, и да јој ни на који начин није ставила до знања да се интересује за истрагу, нити је затражила да буде узета у обзир као повређена страна. Без тога није разумно да је полиција тражи како би је обавештавала о статусу истраге. Она такође није тврдила да је на било који начин била жртва поступака надлежних органа.
142. Због тога, са становишта Комисије, чак и након што је уочен пропуст у поступцима, реакцијама и ставовима УНМИК-ових органа у погледу ове истраге, не постоји доказ да је гђи Недељковић тиме нанета било каква додатна патња. Дакле, Комисија није установила кршење члана 3 у погледу ове жалбе.

V. ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ

143. У светлу закључака Комисије о овом предмету, Комисија је мишљења да је потребан неки облик накнаде.
144. Комисија напомиње да принудни нестанци и самоволне егзекуције представљају озбиљна кршења људских права која се морају истражити и судски процесуирати под било каквим околностима. Комисија такође напомиње да је УНМИК, као територијална управа на Косову од 1999. године до 2008. године, имао примарну одговорност да ефикасно истражи и кривично гони лица одговорна за убиства, отмице и нестанке у околностима опасним по живот. УНМИК-ов пропуст да то учини представља даље озбиљно кршење права жртава и њихових сродника, поготово права на утврђивање чињеница.
145. Комисија истиче забринутост самог СПГС-а да су неадекватна средства, поготово на почетку УНМИК-ове мисије, довела до тога да испуњавање УНМИК-ових обавеза у погледу људских права буде тешко достигну.
146. Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би стао на крај запаженом кршењу права и, колико је то могуће, исправио последице истог. Међутим, као што је Комисија напоменула горе у тексту (видети § 21), одговорност УНМИК-а која се тиче судства на Косову завршила се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео потпуну радну контролу у области владавине права. Дакле, УНМИК више није у позицији да предузима мере које ће имати непосредан утицај на истраге које су и даље на чекању пред ЕУЛЕКС-ом или домаћим органима. Такође, након усвајања декларације независности од стране Привремених институција самоуправе Косова 17. фебруара 2008. и, накнадно, ступања на снагу Косовског устава 15. јуна 2008. године, УНМИК је престао да обавља извршне функције на Косову. Ова чињеница ограничава његову способност да омогући

потпуну и ефикасну репарацију за извршену повреду права, како налажу установљени принципи међународног права о људским правима

147. Комисија сматра да ова чињенична ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи, што је могуће више, последице кршења права за која је одговоран.

У погледу жалилаца и предмета, Комисија сматра прикладним да УНМИК:

– У складу са судском праксом Европског суда за људска права у вези са ситуацијама ограничене надлежности државе (видети ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, *ЕКЉП*, 2004-VII, § 333; ЕСЉП, *Ал-Садун и Муфди против Уједињеног Краљевства*, бр. 61498/08, пресуда од 2. марта 2010, § 171; ЕСЉП [ВВ], *Катан и остали против Молдавије и Русије*, бр. 43370/04, 8252/05 и 18454/06, пресуда од 19. октобра 2012, § 109), мора тежити томе да, уз сва дипломатска средства која су му доступна у односу на ЕУЛЕКС и косовске власти, добије уверавања да ће истраге које се односе на случај који се овом приликом разматра бити настављене у складу са захтевима ефикасне истраге предвиђеним чланом 2, да ће се утврдити околности везане за отмице г. Вељка Спасића и г. Владимира Ђокића и да ће починиоци бити изведени пред лице правде. Жалиоци и/или други блиски сродници треба да буду обавештени о том поступку и да добију увид у релевантну документацију, уколико је потребно;

– Јавно призна, у разумном року, одговорност у вези са пропустом УНМИК-а да адекватно истражи отмицу г. Вељка Спасића и г. Владимира Ђокића, као и са патњом и душевним болом које су касније настале код гђе Спасић и гђе Ђокић, и јавно се извини жалиоцима и њиховим породицама у вези са тим;

– Предузме разумне кораке ка исплати адекватне накнаде свим жалиоцима за претрпљену моралну штету због УНМИК-овог пропуста да спроведе ефикасну истрагу, као и за бол и душевну патњу које су настале код гђе Спасић и гђе Ђокић услед УНМИК-овог понашања.

Комисија такође сматра прикладним да УНМИК:

– У складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН-а о „Основним начелима и смерницама у вези са правом на правни лек и репарацију за жртве грубог кршења међународног права које се тиче људских права и озбиљног кршења међународног хуманитарног права“ (А/Res/60/147, 21. март 2006. године), предузме одговарајуће кораке, путем других институција повезаних са УН-ом које раде на Косову, домаћих органа и невладиних организација, ради остваривања потпуног и свеобухватног програма репарације, укључујући реституцију, компензацију, рехабилитацију, сатисфакцију и гаранцију да се тако нешто неће поновити, за жртве из свих заједница које су претрпеле озбиљне повреде људских права током и након сукоба на Косову;

– Предузме одговарајуће кораке код надлежних органа Уједињених нација, укључујући Генералног секретара УН-а, ка додељивању одговарајућих људских и финансијских ресурса како би се осигурало да Уједињене нације увек поштују стандарде међународних људских права, укључујући и ситуације када обављају административне и извршне функције на некој територији, и да обезбеди ефикасно и независно надгледање;

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

- 1. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ПРОЦЕДУРАЛНЕ ОБАВЕЗЕ ИЗ ЧЛАНА 2 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА У ПОГЛЕДУ СВИХ ЖАЛИЛАЦА;**
- 2. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ПОСТОЈИ КРШЕЊЕ МАТЕРИЈАЛНЕ ОБАВЕЗЕ ИЗ ЧЛАНА 3 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА У ПОГЛЕДУ ЖАЛБИ ГЂЕ СЛОБОДАНКЕ СПАСИЋ И ГЂЕ ЈАГОДИНКЕ ЂОКИЋ;**
- 3. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА НЕ ПОСТОЈИ КРШЕЊЕ МАТЕРИЈАЛНЕ ОБАВЕЗЕ ИЗ ЧЛАНА 3 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА У ПОГЛЕДУ ЖАЛБЕ ГЂЕ ЦВЕТЕ НЕДЕЉКОВИЋ.**
- 4. ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:**
 - a. ТРАЖИ ОД ЕУЛЕКСА И ДРУГИХ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА НА КОСОВУ ДА ПРЕДУЗМУ СВЕ МОГУЋЕ КОРАКЕ КАКО БИ ОСИГУРАЛИ ДА СЕ КРИВИЧНА ИСТРАГА У ВЕЗИ СА ОТМИЦАМА Г. ВЕЉКА СПАСИЋА И Г. ВЛАДИМИРА ЂОКИЋА НАСТАВИ У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 2 ЕКЉП И ДА ПОЧИНИОЦИ БУДУ ИЗВЕДЕНИ ПРЕД ЛИЦЕ ПРАВДЕ;**
 - б. ЈАВНО ПРИЗНА ОДГОВОРНОСТ ЗА СВОЈ ПРОПУСТ ДА СПРОВЕДЕ ЕФИКАСНУ ИСТРАГУ У ВЕЗИ СА ОТМИЦОМ Г. ВЕЉКА СПАСИЋА И Г. ВЛАДИМИРА ЂОКИЋА, КАО И ЗА ДУШЕВНУ БОЛ И ПАТЊУ НАНЕТЕ ГЂИ СЛОБОДАНКИ СПАСИЋ И ГЂИ ЈАГОДИНКИ ЂОКИЋ, И ЈАВНО СЕ ИЗВИНИ ЖАЛИОЦИМА И ЊИХОВИМ ПОРОДИЦАМА;**
 - с. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКА КА ИСПЛАТИ АДЕКВАТНЕ НАКНАДЕ ЗА МОРАЛНУ ШТЕТУ У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНИМ КРШЕЊИМА ЧЛАНА 2 СВИМ ЖАЛИОЦИМА, И У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНИМ КРШЕЊИМА ЧЛАНА 3 ЕКЉП ГЂИ СЛОБОДАНКИ СПАСИЋ И ГЂИ ЈАГОДИНКИ ЂОКИЋ.**
 - d. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ КА ОСТВАРИВАЊУ ПОТПУНОГ И СВЕОБУХВАТНОГ ПРОГРАМА РЕПАРАЦИЈЕ;**
 - e. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ У УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА КАО ГАРАНЦИЈУ ДА СЕ ИСТА СИТУАЦИЈА НЕЋЕ ПОНОВИТИ;**

f. ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦЕ И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.

Андреј АНТОНОВ
Извршни службеник

Марек НОВИЦКИ
Председавајући

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

- АМИ** – Анте-мортем извештај
ЦЈКИ – Централна јединица за кривичну истрагу
ИНС – Извештај о наставку случаја
ОП – Одељење правде
ОЈТ – Окружно јавно тужилаштво
ЕКЉП – Европска конвенција о људским правима
ЕСЉП – Европски суд за људска права
ЕУ – Европска унија
ЕУЛЕКС – Мисија владавине права Европске уније на Косову
СРЈ – Савезна Република Југославија
ВВ – Велико веће Европског суда за људска права
ХРАП – Саветодавна комисија за људска права
КЉП – Комитет за људска права Уједињених нација
ИАСЉП – Интерамерички суд за људска права
МСГПШ – Међународни споразум о грађанским и политичким правима
МКНЛ – Међународна комисија за нестала лица
МКЦК – Међународни комитет Црвеног крста
КФОР – Међународне безбедносне снаге (обично познате као косовске снаге)
ОВК – Ослободилачка војска Косова
МоР – Меморандум о разумевању
ЈНЛ – Јединица за нестала лица
МУП – Министарство унутрашњих послова Србије (*Министарство унутрашњих послова*)
НАТО – Северно-атлантски споразумни савез
КНЛСМ – Канцеларија за нестала лица и судску медицину
ОЕБС – Организација за европску безбедност и сарадњу
РИЈ – Регионална истражна јединица
РШ – Регионални штаб
СПГС – Специјални представник Генералног секретара
УН – Уједињене нације
УНХЦР – Високи комесар Уједињених нација за избеглице
УНМИК – Привремена управа мисије Уједињених нација на Косову
КПИЖ – Комисија за проналажење и идентификацију жртава
ЈИРЗ – Јединица за истрагу ратних злочина